

ISSN 2218-5348

**МІЖНАРОДНИЙ
НАУКОВИЙ ВІСНИК**

**INTERNATIONAL
SCIENTIFIC HERALD**

Випуск 1 (17)

2018

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
НИ ІНСТИТУТ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ І МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

ISSN 2218-5348

МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ВІСНИК

Випуск 1 (17)

Ужгород 2018

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Артёмов Іван Володимирович – кандидат історичних наук, доцент, професор кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій, директор НН Інституту євроінтеграційних досліджень (ДВНЗ «Ужгородський національний університет»)

Заступник головного редактора:

Приходько Володимир Панасович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин (ДВНЗ «Ужгородський національний університет»)

Відповідальний секретар:

Руденко Ольга Мстиславівна – доктор наук з державного управління, професор, директор науково-дослідного інституту публічного адміністрування та менеджменту Чернігівського національного технологічного університету (м. Чернігів, Україна)

Смоланка Володимир Іванович – доктор медичних наук, професор, ректор (ДВНЗ «Ужгородський національний університет»), **Луговий Володимир Іларіонович** – доктор педагогічних наук, професор, перший віце-президент НАПН України, **Кринський Анджей** – доктор філософії, ректор Полонійної академії в Ченстохові (Польща), **Вожняк Даріус** – доктор філософії, професор вищої школи бізнесу Національного Університету Луїса (Польща), **Голдовська Надія** – завідувач відділу стандартів та частоти Національної фізичної лабораторії, відповідальна за державний стандарт часу і частоти та національну шкалу часу (Ізраїль), **Студеняк Ігор Петрович** – доктор фізико-математичних наук, професор, проректор з наукової роботи (ДВНЗ «Ужгородський національний університет»), **Лендзел Мирослава Олександрівна** – доктор політичних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи (ДВНЗ «Ужгородський національний університет»), **Орсова Ольга** – декан факультету гуманітарних наук університету ім. П.Й. Шафарика у м. Кошице (Словаччина), **Которачі Коралія Адіна** – ректор Західного університету ім. Васіле Голдіш, м. Арад (Румунія), **Кокенєші Олександр** – доктор фізико-математичних наук, професор Дебреценського університету (Угорщина), **Токар Петро Васильович** – кандидат соціологічних наук, зарубіжний професор Євразійського національного університету ім. Л. Гумільова (м. Астана, Республіка Казахстан), **Деркач Лідія Миколаївна** – доктор психологічних наук, професор Дніпровського гуманітарного університету (м. Дніпро, Україна), **Гоблик Володимир Васильович** – доктор економічних наук, доцент, заслужений економіст України, перший проректор Мукачівського державного університету (м. Мукачеве, Україна), **Палінчак Микола Михайлович** – доктор політичних наук, професор, декан факультету міжнародних відносин (ДВНЗ «Ужгородський національний університет»), **Лазур Володимир Юрійович** – доктор фізико-математичних наук, професор, декан фізичного факультету (ДВНЗ «Ужгородський національний університет»), **Натуркач Руслана Павлівна** – кандидат юридичних наук, начальник головного територіального управління юстиції у Закарпатській області, доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права (ДВНЗ «Ужгородський національний університет»), **Фодор Дюло** – проректор Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (м. Берегово, Україна), **Свсженцева Оксана Іванівна** – кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій, начальник відділу міжнародних зв'язків (ДВНЗ «Ужгородський національний університет»).

*Рекомендовано до друку Науковою радою
НН Інституту євроінтеграційних досліджень ДВНЗ «УжНУ»
(протокол № 4 від 15 жовтня 2018 р.)*

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
STATE UNIVERSITY «UZHHOROD NATIONAL UNIVERSITY»
EDUCATIONAL AND RESEARCH INSTITUTE
OF EUROPEAN INTEGRATION STUDIES
FACULTY OF HISTORY AND INTERNATIONAL RELATIONS**

ISSN 2218-5348

INTERNATIONAL SCIENTIFIC HERALD

Issue 1 (17)

Uzhhorod 2018

ЗМІСТ

Тодоров І. Я., Тодорова Н. Ю.

Українські безпекові студії у європейському вимірі.....7

Деркач Л.М., Марченко О.Г.

Психологія кар'єри та професійна комунікативна толерантність в українському контексті.....21

Артёмов І.В.

Створення наукових продуктів світового зразка як критерій соціальної інноваційності ВНЗ.....34

Устич С.І., Бенчак О.Ф.

Кількісна та якісна оцінка ефективності інноваційного університету47

Артёмова А.А.

Нормативно-правове забезпечення інноваційної діяльності вищих навчальних закладів: актуальні аспекти.....54

Шелемба М.М.

Адаптація сфери освіти до вимог Болонського процесу в асоційованих з ЄС країнах.....64

Вовканич І.І., Свєженцева О.І.

Академічна мобільність як пріоритетний напрям у процесі підготовки фахівця з міжнародних відносин76

Медведь М.М.

Наукова бібліотека та її роль у навчальному та науковому процесах університету.....88

Повхан І.Ф., Міца О.В., Куруца О.С., Нелюбов В.О.

Інновації в інформаційних ІТ-технологіях: з досвіду Ужгородського національного університету94

CONTENTS

Ihor Todorov, Nataliya Todorova.

Ukrainian security studies in the European dimension7

Lidiya Derkach, Ol'ga Marchenko.

Psychology of career and professional communication tolerance in the ukrainian context21

Ivan Artyomov.

Creation of world-class scientific products as a criterion for social innovation of higher educational institutions34

Serhiy Ustych, Olesya Benchak.

Quantitative and qualitative assessment of the effectiveness of innovation university development47

Anastasiya Artyomova.

Regulatory and legal support of innovative activities of higher educational institutions: actual aspects54

Mykhaylo Shelemba.

Adaptation of education to the requirements of the Bologna Process in EU-associated countries64

Ivan Vovkanych, Oksana Svezhentseva.

Academic mobility as a priority in the preparation of a specialist in international relations76

Mariya Medved'.

The role of the library and information supply of the scientific library in the educational and scientific processes of the university88

Ihor Povkhan, Oleksandr Mitsa, Oleksiy Kurutsa, Volodymyr Nelyubov.

Innovations in information IT technologies: from the experience of Uzhgorod National University94

УДК 025.5 :025.4.036 :027.021(477.87). 001.76

Медведь М.М.,
кандидат філологічних наук,
директор Наукової бібліотеки
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(м. Ужгород, Україна)

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ТА ЇЇ РОЛЬ У НАВЧАЛЬНОМУ ТА НАУКОВОМУ ПРОЦЕСАХ УНІВЕРСИТЕТУ

У статті аналізується внесок бібліотечно-інформаційного забезпечення, що його здійснює наукова бібліотека у науковий та навчальний процеси Ужгородського національного університету, інноваційні методи роботи книгозбірні протягом 2013- 2017 рр.

Ключові слова: *Наукова бібліотека Ужгородського національного університету, бібліотечні інновації, інформатизація бібліотеки, сучасні бібліотечні технології, електронна бібліотека, електронний каталог, університетський репозитарій.*

Author analyses contribution of informational support that scientific library brings in scientific and educational processes of Uzhhorod National University; innovative methods of bookkeeping for 2013-2017.

Key words: *scientific libraries of Uzhhorod National University, library innovations, library informatization, modern library technologies, electronic library, electronic catalog, university repository.*

Наукова бібліотека Ужгородського національного університету є тим структурним підрозділом університету, який забезпечує літературою та інформацією його навчально-виховний та науковий процеси.

Основним завданням книгозбірні є забезпечення повного, якісного і оперативного бібліотечного обслуговування студентів, аспірантів, наукових і науково-педагогічних працівників, співробітників навчального закладу.

Як відомо, термін «бібліотека» в перекладі з грецької мови – це словосполучення «книга» та «скриня». Дещо символічно, але ж наукова бібліотека дійсно «книжкова скриня університету», в якій зберігаються рукописні, друковані та електронні матеріали. Бібліотека проводить їх опрацювання, відображення у каталогах, організовує відповідне збереження і в результаті обслуговує ними користувачів. Книжковий фонд наукової бібліотеки формується понад 72 роки,

і основним критерієм формування залишається потреба користувачів у джерелі інформації. В матеріальному вигляді, це:

- **1 609348** примірників книг;
- 173 796 одиниці збереження періодичних видань;
- **773** дисертаційні дослідження;
- **9420** електронних носіїв із записом.

Щороку бібліотека поповнюється новими виданнями.

Протягом 2017 року сума витрат становила **615 982.91** грн.:

- на придбання книг – **134 797.80** грн.;
- на передплату періодичних видань – **147 905.11** грн.;
- доступ до Online-бібліотеки (ТОВ «ЦУЛ») – **35 000.00** грн.;
- доступ до електронних баз (Web of Science) – **105 000.00** грн.;
- технічні засоби – **60 410.00** грн.;
- меблі - **132 870.00** грн.

2017 рік ознаменувався приємною новиною для університету – з 30 жовтня 2017 року МОН України надало Ужгородському університету безкоштовний доступ до міжнародних баз даних Scopus та Web of Science.

Фінансові вкладення в розвиток бібліотеки отримує гарну віддачу, книгозбірня піднімає рівень бібліотечних послуг. Для бібліотеки вже стало традицією протягом останніх чотирьох років розпочинати новий навчальний рік кардинальною зміною форми обслуговування користувачів. Тобто щороку, до першого вересня, завдяки зусиллям бібліотекарів читачів зустрічає конкретна бібліотечна інновація. Цього-річ вона найвагоміша, бо повністю завершено процес комп'ютеризації навчальної літератури, котра зберігається у відповідних галузевих відділах – абонементів підручників. Відтепер всі пункти видачі підручників через мережу Інтернет, об'єднані в єдину бібліотечну електронну мережу. Такий потужний імпульс розвитку за останні п'ять років докорінно змінив обличчя університетської бібліотеки, адже на зміну усталеному бібліотечному обслуговуванню прийшли нові комп'ютерні технології. Протягом згаданого періоду книгозбірня пройшла різні етапи: від навчання бібліотекарів комп'ютерної грамотності до повного оволодіння бібліотечною електронною програмою; від аналізу актуальності підручників до повернення чималої кількості книг, заборгованих бібліотеці користувачами. Ремарка: бібліотекарі відіслали понад тисячу листів-нагадувань про боргування книг бібліотеці і в такий спосіб повернули книгозбірні велику кількість цінних видань.

Процес комп'ютеризації навчальної літератури був далеко нелегким, адже 340 тисяч підручників пройшли увесь процес комп'ютерної ідентифікації, від звірки з інвентарним номером до поліграфічного ремонту видання.

Поетапне впровадження комп'ютеризації бібліотеки – це досвід як у роботі з книгою, так і в роботі зі створення електронних баз читацьких формулярів.

Задля цього довелось відвідати кращі університетські бібліотеки та запозичити інноваційний досвід, щоб впевнено впроваджувати його в свою діяльність. Повна комп'ютеризація навчальної літератури – це прорив не лише в розвитку бібліотеки, а й університету в цілому, адже деякі бібліотеки на цей рівень переходять десятиріччями. І хоч здійснити стрімкий поворот від традиції до інновації бібліотеці було непросто, він вартував того, адже завдяки саме цим новим технологіям бібліотека підвищила свій статус.

Етапи процесу інформатизації наукової бібліотеки Ужгородського національного університету виглядають так:

- 2014 рік – комп'ютеризація абонементу економічної літератури (фонд – 24 829 примірників підручників);
- 2015 рік – комп'ютеризація абонементу літератури гуманітарного спрямування (65 042 примірники підручників);
- 2016 рік – одночасна комп'ютеризація абонементу підручників медичної (68 528 примірників) та фізико-хімічної літератури (47 033 примірники);
- 2017 рік – завершальний етап комп'ютеризації навчальної літератури в університетській бібліотеці: одночасна комп'ютеризація абонементу підручників інженерно-технічного напрямку (28 925 примірників) та абонементу юридичної літератури (7 652 примірники).

Таким чином, уже минулого року наукова бібліотека об'єднала в єдину комп'ютерну бібліотечну мережу всі пункти видачі підручників та створила власну електронну базу навчальної літератури, включивши до неї понад 360 тисяч примірників. Університетська книгозбірня повністю перейшла в режим комп'ютерного обслуговування всіх категорій користувачів, основу яких становлять студенти.

Поряд з електронною базою навчальної літератури також була створена ще одна власна електронна база бібліотеки УжНУ – «Читач». У вересні 2017 року на електронну форму бібліотечного обслуговування перейшло:

- **11292** студенти;
- **312** аспіранти;
- **501** викладач;
- **272** співробітники університету;
- **91** стороння особа.

Такі показники контингенту користувачів надзвичайно тішать колектив книгозбірні, адже з 13 тисяч студентів, які навчаються в університеті, більше 11 тисяч користуються власними електронними формулярами, відповідно й електронними підписами, а це засвідчує: бібліотека студентству потрібна, воно користується книгами і залишається читаючим поколінням.

Бібліотека постійно зміцнює свої відносини з читачами, тому сміливо йде на будь-які радикальні зміни в роботі, адже сучасні користувачі віддають перевагу

новим технологіям, скерованим на засвоєння знань, на якісне забезпечення навчального і наукового процесів у виші.

В чому ж проявляються ці зміни, які їх позитивні характеристики? Зупинимось лише на деяких з них:

- шлях навчальної чи наукової книги, з моменту надходження до бібліотеки і до видачі читачеві, істотно скоротився, повернення підручників на абоне-ментах вже може проходити без участі бібліотекаря;
- практика засвідчує, що запроваджені у бібліотеці інновації досить швидко помічають користувачі, позитивно їх сприймають;
- пошук та відбір літератури проходить через пошукову сторінку електронного каталогу, в цьому його перевага;
- миттєво відслідковується інформація про видану чи заборговану книгу, місце збереження книги у фонді, кількість примірників;
- бібліотека надає вільний доступ як до електронної бібліотеки ТОВ «ЦУЛ», так і до найавторитетніших електронних баз даних;
- бібліотека скеровує користувача до репозитарію університету, з можливістю скачування підручників, методичних рекомендацій, курсів лекцій тощо.

Окрім допомоги навчальному процесі (забезпечення підручниками), університетська книгозбірня виступає важливою ланкою у підготовці акредитаційних та ліцензійних справ, у питанні книгозабезпечення вивчення навчальних дисциплін. У 2017 році наукова бібліотека долучились до 14-ти таких справ, надавши вичерпну інформацію щодо переліку навчальних видань зі своїх фондів. Саме тому в електронну базу бібліотечної програми УФД/Бібліотека внесено 2241 назву навчальних дисциплін відповідно до курсів навчання, з переліком підручників та іншої рекомендованої літератури, які є своєрідними каталогами книгозабезпечення, або ж списками рекомендованих джерел.

Наукова бібліотека має велике значення для розвитку науки в університеті. До послуг користувачів фонд наукової літератури який включає в себе понад 800 тисяч документів, що містять насамперед наукову інформацію: монографічні праці, фундаментальні довідкові видання, наукові журнали, дисертації та автореферати дисертацій тощо.

Якими ж є інноваційні напрями і чи підняли вони рівень доступу до наукових джерел в університетській книгозбірні?

Перш за все, це доступ через Інтернет до електронного каталогу бібліотеки і значення його для користувачів, яке важко переоцінити, бо основна його мета – оперативне розкриття фондів бібліотеки. Ми змогли модернізувати традиційні карткові бібліотечні каталоги в єдиний електронний, щоб зробити його більш зручним і корисним для пошуку. Сьогодні електронний каталог бібліотеки УжНУ – це вже новий тип каталогу, який представляє собою не ізольоване інформа-

ційне сховище, а відкрите для всесвітнього простору. Бібліотека стала частинкою інформаційного простору, водночас отримала нового конкурента – Інтернет, але саме він, Інтернет, залучив до її фондів значну кількість віддалених читачів. Ці читачі у будь-який час і з будь-якої точки планети заходять на сайт бібліотеки, до її електронного каталогу.

По-друге, дедалі популярнішим видом спеціальних інформаційних ресурсів і послуг бібліотек вишів стають репозитарії, бо відіграють важливу роль у забезпеченні відкритого доступу до результатів наукових досліджень. Саме таку роль виконує репозитарій Ужгородського університету. Головний спосіб поповнення електронного архіву – самостійне архівування вченими університету своїх наукових робіт. Однак на кінець 2017 року до репозитарію УжНУ 72% від загалу заархівовано бібліотекою університету.

По-третє, доступ до електронних ресурсів. Саме вони завойовують сучасного читача, але бібліотека цього вже не боїться, бо розуміє, що вони не применшують ролі друкованих книг. Навпаки, наукова бібліотека УжНУ сама створює електронні ресурси. До прикладу, вона це робить через власний сайт, через рубрику «Електронні ресурси». Саме тут книгозбірня пропонує і повнотекстові варіанти наукових вісників, збірників, матеріалів конференцій чи окремих колекцій книг, навіть пропонує електронний доступ до власних напрацювань – бібліографічних покажчиків, віртуальних книжкових виставок тощо.

Заслуговує на окрему увагу інформаційне забезпечення науковців. Насамперед через доступ до баз даних, до ресурсів Scopus та Web of Science. У 2016 році вперше, завдяки рішенню керівництва університету, було відкрито доступ до бібліографічної БД «Web of Science», що дозволило прослідкувати повну картину будь-якого дослідження за 55 років, адже база обробляє 12,5 тис. назв найбільших авторитетних академічних журналів, збірників наукових праць і матеріалів конференцій.

Як уже згадувалось, нещодавно Ужгородському національному університету надано безкоштовний доступ до бібліометричної бази Scopus корпорації Elsevier. Ця бібліографічна і реферативна база даних є інструментом для відстеження цитованості статей, опублікованих у наукових виданнях (на січень 2017 р. вона містила понад 50 млн. реферативних записів).

Серед вільно доступних систем наукометричної спрямованості насамперед слід відзначити GoogleScholar, який включає публікації в журналах, що зберігаються в репозитаріях або розміщені на сайтах наукових колективів чи окремих вчених.

З метою допомоги користувачам баз даних бібліотека ввела посаду консультанта, який постійно надає відвідувачам короткі інформаційні повідомлення-консультації. Консультант надає допомогу, як електронною поштою, так і при усному спілкуванні.

Від традиційного використання фондів бібліотеки (доступу до її унікальних видань) до можливості скористатися нею у віртуальному просторі – ось теперішні методи наукової бібліотеки УжНУ.

Сучасні методи веб-аналітики: аналіз відвідування, статистика, показники рейтингу книг, активне використання соціальних мереж – усі вони на користь бібліотеки, бо дають можливість відслідкувати інтерес до неї.

А це значить: бібліотека – вагомий підрозділ університету, бо робить важливий внесок у навчальний та науковий процес, пропагує наукові досягнення ВНЗ, надає суттєву допомогу як студенту, так і науковцю. Звідси й головний висновок: бібліотека має велике майбутнє – вона вже не просто книжкова скриня, а електронне сховище, тому що створює широкі перспективи освіти, науки і культури.